

академія", 2005. – 280 с. 8. Млынарж З. Мороз ударил из Кремля / З. Млынарж. – М.: Республика, 1992. – 287 с. 9. Коротка історія Угорщини / [ред. Петер Ганак]. – Ніредьгаза, 1997. – 224 с. 10. Контлер Л. Історія Венгрії. Тисячеліття в центрі Європи / Л. Контлер. – М.: Весь мир, 2002. – 656 с. 11. Міхнік А., Тішнер Ю., Жаковський Я. Розмови між паном і панотцем / А. Міхнік, Ю. Тішнер, Я. Жаковський. – К.: Дух і Літера, 2013. – 624 с. 12. Тисменяну В. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела / В. Тисменяну. – К.: Мегатайт, 2003. – 336 с. 13. Король І. Угорська революція 1956 року: початок краху прорадянських тоталітарних режимів / І. Король. – Ужгород: вид-во В. Падяка, 2003. – 200 с. 14. Польша в XX веке. Очерки политической истории / [Ответственный редактор А. Носкова]. – М.: Индрик, 2012. – 952 с. 15. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення / П. Вандич. – К.: Критика, 2004. – 464 с. 16. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи: Історія комуністичної утопії / А. Валіцький. – К.: Всесвіт, 1999. – 510 с. 17. Куронь Я. Поляки та українці: важкий діалог / Я. Куронь. – К.: Дух і Літера, 2012. – 264 с. 18. Маркузе Г. Разум и революция. Гегель и становление социальной теории / Г. Маркузе. – СПб.: Владимир Даль, 2000. – 542 с.

Ярослав Секо

РЕВИЗИОНИЗМ СЕРЕДИНИ 1950-Х ГГ. В ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЕ

В статье анализируются условия возникновения и основные положения ревизионистской критики 1950-х гг.

Ключевые слова: Восточная Европа, ревизионизм, сталинизм, марксизм, "социализм с человеческим лицом".

Yaroslav Seko

REVISIONISM MID 1950 S. IN EASTERN EUROPE

This article analyzes the conditions of and guidelines revisionist critics 1950s.

Key words: Eastern Europe, revisionism, Stalinism, Marxism, "socialism with a human face".

УДК 327(477)

Ірина Ільчук

УКРАЇНА-ПОЛЬЩА: ВІДНОСИНИ У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ (1991–2010 РР.)

У статті автор розглядає деякі політичні аспекти процесу становлення українсько-польських відносин у період 1991–2010 рр. в контексті європейської інтеграції України.

Ключові слова: Україна, Польща, політичні відносини, співробітництво, євроінтеграція.

Українсько-польські відносини мають багатоміжову, складну, суперечливу історію, заповнену як спільною звитягою та співробітництвом, так і кривавим протистоянням. Не в останню чергу і тому, що міжсусідські стосунки, в які глибоко вплетений етнічний чинник, не бувають простими й однозначними. Республіка Польща – найбільша за територією і населенням держава із західних сусідів України. Географічно та історично склалося так, що Польща є важливим мостом, що сполучає Україну із Західною Європою.

Об'єктивне і ґрунтовне вивчення політичної складової сучасних українсько-польських міждержавних відносин дасть змогу виокремити пріоритетні напрями й орієнтири у зовнішній політиці двох країн, розкрити взаємовплив на останню, з'ясувати природу і тенденції розвитку проблем, які негативно позначаються на двох сторонніх стосунках, окреслити значення і роль провідних держав Заходу, Російської Федерації та інших країн Центрально-Східної Європи в українсько-польських відносинах, спрогнозувати розвиток політичного діалогу між Києвом і Варшавою на перспективу.

Означені проблеми запропонованої теми знайшли певне висвітлення у працях як українських, так і зарубіжних істориків. Вагомий внесок у розробку цієї теми здійснили С. і О. Антонюки [1, с. 11–19], О. Брусиловська [3, с. 641–647], С. Віднянський [8], А. Задорожня [7], А. Киридон [9], Н. Климець [10], В. Трофимович [12], Л. Чекаленко [13; 14, с. 26–31], Я. Драус [5, с. 32–41; 6, с. 38–44], Д. Матерняк [16] й інші українські та польські автори. Разом з тим політичний аспект двох сторонніх відносин потребує подальшого вивчення та аналізу.

Метою статті є розгляд політичних відносин України і Польщі в 1991–2010 рр. в європейському контексті.

Розпад СРСР призвів до розвалу біполярної системи, на яку спирався тодішній міжнародний порядок. Поява нових держав змінила політичну мапу Європи. У новій геополітичній конфігурації

особливого значення для відродження III Речі Посполитої мало проголошення незалежної України. Це відбулося 24 серпня 1991 р. (після московського путчу) із прийняттям українським парламентом Акту проголошення незалежності України, який згодом був підтверджений на всенародному референдумі 1 грудня 1991 р. Вже наступного дня, тобто 2 грудня 1991 р., Польща, як перша держава у світі, офіційно визнала незалежність України, підтвердивши попередні рішення Сейму і Сенату Польської Республіки кінця серпня 1991 р., які схвально привітали український Акт про незалежність [5, с. 32]. І вже 4 січня 1992 р. країни встановили дипломатичні відносини на рівні посольств [14, с. 65].

Важливим кроком у формуванні нової системи двохстороннього співробітництва став перший офіційний візит Президента України Леоніда Кравчука до Республіки Польща (18–19 травня 1992 р.), під час якого було підписано важливий документ – міждержавний Договір про добросусідство, дружні взаємини та співробітництво [14, с. 65]. У документі підтверджується непорушність кордонів, відсутність територіальних претензій однієї держави до іншої. Україна і Польща відмовляються від застосування сили у взаємовідносинах і не допустять, щоб з їх території виходила агресія проти іншої сторони. Держави взяли на себе зобов'язання співробітничати з європейськими структурами у справі роззброєння. Договором також передбачалося широке політичне, економічне, наукове, культурне співробітництво, щорічні зустрічі міністрів закордонних справ [4, с. 12]. Крім того, під час зустрічі, були укладені угоди, підписані протоколи і декларації щодо різних напрямків співпраці [7, с. 203].

Шлях до підписання польсько-українського договору для двох країн не був легким. Польща в 1989 році визначилася із вибором прозахідної політичної стратегії, і в час підписання договору з Україною була державою, пов'язаною з Європейським Союзом (16 грудня 1991 р.). У цей час польські політики розуміли геополітичне значення незалежної України, яке Збігнев Бжезінський характеризував "геополітичною віссю", написавши між іншим "...саме існування України як незалежної країни допомагає трансформувати Росію. Без України Росія перестане бути євразійською імперією... Втрата Україною незалежності матиме негайні наслідки для Середньої Європи, перетворюючи Польщу в геополітичну вісь на східному кордоні об'єднаної Європи" [2, с. 46]. Для Польщі незалежна Україна становить своєрідний буфер, що відділяє Росію від Польщі і Європи, а по тому відводить всякі можливі загрози з боку Росії. Тому видається слушною теза, що у польсько-українському зближенні детермінуючу роль відіграв геополітичний чинник [4, с. 32].

Продовженням політичного діалогу став візит Президента Республіки Польща Л. Валенси в Україну в травні 1993 р., у ході якого був створений консультативний комітет Президентів України і Республіки Польща (ККП). Його діяльність скеровувалася на аналіз і підготовку пропозицій, що стосуються широкого кола питань двох сторінних відносин, а також проблем європейського регіону та міжнародної політики [1, с. 11].

Офіційно консультативний комітет як своєрідний механізм гарячої лінії між президентами почав діяти за обопільною згодою керівників у квітні 1993 р., що було підтверджено відповідним протоколом, укладеним на тривалий час. Перше засідання комітету відбулося в Києві 24–27 травня 1993 р. в цей час було створено комісію експертів у галузі безпеки, економіки, гуманітарних питань. На другому засіданні, яке відбулося у листопаді 1993 р., (м. Варшава) розглядалася доповідь комісії експертів з питань національних меншин. У галузі безпеки обговорено питання про створення зони стабільності та безпеки у Центрально-Східній Європі [14, с. 67].

Далі у двосторонніх стосунках спостерігався "штиль", який був зумовлений польською політикою рівновіддаленості як від України так і від Росії. Позитивні зміни у відносинах між Україною і Польщею відбулися на початку 1995 р. Тоді, внаслідок зближення Мінська з Москвою, виникла загроза утворення російсько-українсько-білоруської вісі. У цій ситуації керівництво Республіки Польща дійшло висновку, що статус України є ключем для безпеки їх держави, незважаючи на те, чи входить остання до НАТО, чи ні. Відтоді Варшава активізувала свої відносини з Києвом. Намагаючись здобути прихильність, Варшава запропонувала Києву низку ініціатив, даючи зрозуміти українським колегам, що у своєму прагненні до ЄС та НАТО вона не забула про Україну. Польща активно підтримувала останню в її зусиллях щодо вступу в Раду Європи. Завдяки польському сприянню Україну було прийнято до організації "Центральноєвропейська ініціатива" (ЦЕІ). Свідченням відновлення співпраці стала реактивація консультативного комітету при президентах України та Республіки Польща, що припинив свою діяльність влітку 1994 р. [12, с. 124].

Слід зазначити, що українсько-польські відносини з другої половини 1990-х років почали характеризуватися як стратегічне партнерство. Вважається, що 1996 рік став роком офіційного проголошення відносин між Україною та Польщею на цьому рівні. Саме з середини 1990-х років в Європі стали називати Польщу "адвокатом" України [15]. Стратегічне партнерство означає, насамперед, співзвуччя позицій з основних питань міжнародної безпеки та інтеграції з європейськими та євроатлантичними структурами. Як результат, активізувалися контакти на всіх рівнях – загальнодержавному, міжгалузевому, підприємницькому, науковому, культурному.

Пожвавив свою роботу також Консультаційний комітет. На нього було покладено функції координатора всіх видів українсько-польського співробітництва [9, с. 3].

Вже в червні 2001 р. польські експерти підготували офіційний документ про східну політику Європейського Союзу в перспективі розширення в країни Центральної та Східної Європи – польська точка зору. Акцент був зроблений на те, що політичний діалог з Україною має стати одним із пріоритетних напрямків Східної політики ЄС, беручи до уваги важливість геополітичного положення України та безпосередньої близькості з Європейським Союзом [15].

Під час другого президентського терміну Л. Кучми політична ситуація в Україні ускладнилася. Вбивство журналіста Інтернет-видання "Українська правда" Георгія Гонгадзе чітко засвідчило політичну кризу, що виникла у країні через відсутність демократії та посилення кланів (політично-бізнесових груп), які підпорядкували собі найсильніші політичні партії і реально впливали на політику держави. На Заході, як і в Польщі, з тривогою спостерігали за подіями, які відбувались в Україні.

Президент О. Квасневський, маючи добрі стосунки з Л. Кучмою, доклав певних зусиль, аби виправити цю ситуацію. У березні 2001 р. він організував у Казімежі Дольному дві зустрічі: одну – з президентом Л. Кучмою, другу – з делегацією української опозиції. Говорилося про шляхи розв'язання політичної кризи в демократичних системах, а також висловлено стурбованість із приводу подальшого розвитку подій та їх можливі наслідки для України.

У червні 2001 р. відбулася друга зустріч польського та українського президентів у Ланьцуті, у ході якої Польща підтримала попередній політичний курс щодо України. Однак невдовзі, у квітні 2002 р. майор М. Мельниченко оприлюднив нову серію магнітофонних записів розмов з кабінету Л. Кучми, з яких випливало, що український президент не дотримувався ембарго ООН і погодився на продаж системи протиракетної оборони "Кольчуга" Іраку. Підтвердження автентичності цих записів американськими експертами спровокувало міжнародну ізоляцію Л. Кучми й навіть скасування раніше наданої економічної допомоги США. Водночас, із середини вересня 2002 р. в Києві та багатьох інших містах України почалися антипрезидентські протести під гаслом "Повстань, Україно!".

Політична криза в Україні та втрата її авторитету на міжнародній арені не давали змоги Польщі виконувати роль партнера й адвоката України у відносинах з НАТО та Європейським Союзом. Варшава, хоч і висловлювала своє занепокоєння з приводу внутрішньої ситуації в Україні та її "відходу" від Європи, однак не мала наміру відмовлятися від "стратегічного партнерства" [6, с. 40].

Особливим досягненням у другій половині 1990-х років стало збагачення польсько-українського діалогу проблематикою культурних взаємин. Спільна декларація Президентів Республіки Польща і України про порозуміння і єднання від 21 травня 1997 р. містила запис про те, що "замовчування або одностороннє висвітлення фактів (спільної польсько-української історії) не залікують біль скривджених та їх близьких, не сприятимуть поглибленню взаєморозуміння між нашими народами. Дорога до справжньої дружби лежить передусім через правду і взаєморозуміння. Визнаємо, що жодна мета не може бути виправданням злочину, насильства і застосування принципу колективної відповідальності". Діалог про спільну, часто болісної історії передбачав форму регулярних зустрічей польських і українських істориків у рамках міжнародних історичних семінарів "Польсько-українські відносини в 1918–1947 рр.", організованих спільно Світовим союзом солдатів Армії Крайової та Союзом українців у Польщі [11, с. 2].

Події історичного минулого України і Польщі, призводили до певної напруженості у політичних відносинах двох країн. Свідченням цього стала відміна візиту О. Квасневського в Україну в 2003 р., приводом до чого послужила ситуація навколо "Цвинтару Орлят", гостра дискусія в Польщі з приводу трагічних волинських подій 1943–1944 рр. [12, с. 128].

У польських урядових і наукових колах перемагало антиукраїнське лобі: було проведено широку кампанію з критикою доцільності та ефективності українського напрямку політики Польщі, позитивність якого була названа "політичним романтизмом і ірраціоналізмом". Не сприяла поліпшенню ситуації і розгорнута у польських засобах масової інформації кампанія конфронтаційного характеру щодо минулого і майбутнього України, особливого розповсюдження набула ідея українського сепаратизму.

Не додало позитиву введення з 1 липня 2003 р. польською стороною візового режиму з Україною. Особливе занепокоєння з цього приводу виявили польські організації в Україні: введення візового режиму вони розглядають як прагнення відштовхнути поляків від їх коренів, від національної культури. Пізніше ситуація була певним чином виправлена: для поляків в Україні Варшава розробила спрощене одержання віз, хоча проблеми з візового забезпечення ще залишилися. Проблемним питанням у двосторонніх відносинах виявляється і намагання Польщі, залежної від російських енергоносіїв, підтримувати російські енергетичні проекти, що будуються в обхід України [13, с. 75].

Можна припустити, що причини згаданого охолодження полягали у просуванні Польщі до Євросоюзу. Країна доводила американському союзникові і європейським партнерам свою солідарність проти України проблемного періоду (касетний скандал, справа Г. Гонгадзе, кучмізм тощо). Хоча з точки зору заявленого стратегічного партнерства та його критеріїв, на наше переконання, такі різкі перемини в політичних уподобаннях польської сторони важко виправдати.

Вочевидь охолодження у відносинах Києва і Варшави зазначеного періоду не можна розглядати тільки як наслідок політичних причин. Росія й Польща – два ключові партнери офіційного Києва. Вони мають різні вектори, різні умови, різну мету щодо координат, але по суті, переслідують суто польські і суто російські цілі в інтересах своїх держав. Польща шукає в Україні геополітичного захисту і протидії, яка, помножена на поєднання зусиль з США, протистоятиме російському тиску. Росія також переслідуює свої інтереси, вбачаючи в Україні геополітичне (що включає політичне, географічне, економічне, культурне) величезне примноження своєї могутності на противагу Заходу. Отже, Москва і Варшава переслідують у своїх відносинах з Україною власні інтереси, часом – діаметрально протилежні, які мають абсолютно різний вплив на українські події, належать до різних тенденцій розвитку. Водночас і Москва, і Варшава певним чином використовують українські реалії для реалізації власних амбітних геополітичних намірів [13, с. 77].

Кардинальна зміна у двох сторонніх відносинах відбулася під час і після "помаранчевої революції". Як зазначав тодішній перший заступник міністра закордонних справ України О. Моцик, президентські вибори 2004 р. стали періодом, коли тисячі польських громадян їхали в Україну, стояли тривалий час на київському Майдані, щоб підтримати український народ і його демократичний вибір [12, с. 129].

Події "помаранчевої революції" були підтримані Польщею. На вулицях багатьох польських міст відбувалися мітинги, паради, концерти, де поляки висловлювали солідарність із Україною. "Помаранчеві" отримали підтримку усіх польських політичних партій, парламенту і уряду Республіки Польща, а на Майдан прибули: колишній президент Польщі Л. Валенса – лідер "Солідарності", Л. Качинський – мер Варшави [6, с. 41].

Цікавим було й те, що в польському політикумі не існувало розбіжностей щодо необхідності подальшого розвитку добросусідських відносин з Україною та підтримки її європейських та євроатлантичних цілей. Першим висловив своє захоплення подіями в Києві колишній президент Польщі Лех Валенса [3, с. 644].

Революція 2004 року викликала значне зближення поляків та українців. І це не тільки між політиками, а й передусім між громадянами обох країн. Новий президент В. Ющенко оголосив про вступ України в НАТО та Європейський Союз. Польща будучи членом цих організацій узяла на себе роль "посла" українських прагнень до членства в цих структурах [16].

У відповідь на "революцію гідності" (за означенням О. Кваснівського) Європарламент 13 січня 2005 р. прийняв безпрецедентну для інституцій Євросоюзу резолюцію щодо України. У ній Європарламент закликав Раду, Комісію та держави-члени "розглянути, поза межами заходів Плану дій в рамках європейської політики сусідства, інші форми асоціації з Україною, надання чіткої європейської перспективи країні та відповіді на продемонстровані переважною більшістю українського народу прагнення, що в кінцевому рахунку може призвести до вступу країни до ЄС". Окрім цього, Європарламент зобов'язався "допомогти і підтримати Україну" в процесі трансформації, що має на меті повноправне членство в Євросоюзі. Прийняття цього документу також стало можливе через збільшення залучення Польщі як повноправного члена ЄС у вироблення союзних документів [3, с. 644].

Перед польськими і українськими політиками постала необхідність вести діалог на нових засадах. Треба було скористатися тим, що Україна відновила свій авторитет, престиж в Європі, що вона стала актором в європейській політиці. Але короткострокові і довгострокові пріоритети нової влади залишались незрозумілими ні для українців, ні, тим більше, для східноєвропейців не було ясно, зосередиться президент та уряд на реформі самоврядування та системі влади, чи на реформі системи охорони здоров'я, чи на військовій реформі, чи на енергозбереженні. Це було необхідним для покращення прогнозованості української політики, відтак для наших партнерів [3, с. 644].

Перший офіційний візит нового Президента Польщі – Л. Качинського – до України відбувся 28 лютого 2006 р., а 12–13 травня 2006 р. відбувся візит В. Ющенка до Польщі. Під час візиту польського президента були обговорені різні питання, зокрема, у сфері євроінтеграції. Саме ця сфера є одним із найбільш перспективних напрямів співпраці України та Польщі. Польща проводить політику адвоката України щодо питань вступу до ЄС, надає допомогу Україні в сфері реформ та адаптації її законодавства до європейських стандартів [10].

2006 рік характеризувався стабільним динамічним діалогом між Києвом та Варшавою. Поглиблення добросусідських відносин в усіх сферах сприяли також такі механізми двох

сторонньої співпраці: консультативний комітет Президентів України і Польщі, Змішана комісія з питань економічного співробітництва, Українсько-польська конференція з питань європейської інтеграції, Міжурядова координаційна рада з питань міжрегіональної співпраці, українсько-польський форум, польсько-американсько-українська ініціатива про співпрацю.

Водночас двосторонні відносини, незважаючи на досить інтенсивні стосунки президентів, не позбулися поверхневості й асиметричності, були занадто залежні від взаємовідносин вищих посадових осіб, вибудовувались “згори”, часто не підкріплювалися повсякденним співробітництвом на рівні середньої ланки бюрократії, потребували істотної модернізації структури та наповнення політичного діалогу між Україною та Польщею.

Політичний діалог Києва та Варшави активно розвивався і в наступні роки. Так, у 2008 р. серед усього комплексу двох сторонніх відносин найбільш плідними виявилися саме українсько-польські відносини. Свідченням їх високого рівня були інтенсивні контакти керівництва обох країн. Тоді на рівні президентів відбулося 11 зустрічей [12].

У грудні 2008 р. у Варшаві відбулась перша спільна Рада міністрів закордонних справ Польщі та України. Р. Сікорський заявив, що “Україна – найбільша країна серед тих, яких стосується “Східне партнерство” ЄС – спільна польсько-шведська ідея”. Сікорський пообіцяв, що в рамках “Східного Партнерства” Польща буде надалі прагнути до вирішення проблем українців. Польща виступила за те, щоб навесні 2009 р. Рада Європи ухвалила рішення про виділення 600 мільйонів євро на фінансування “Програми східного партнерства”.

У січні 2009 року В. Огризко та Р. Сікорський разом почали підготовку “дорожньої карти”, яка окреслила б українсько-польські відносини на 2009–2010 рр. Але політичні чвари в Україні паралізували діяльність МЗС по всім стратегічним напрямам, залишивши за зовнішньополітичним відомством України лише суто бюрократичні функції. Отже, причиною довгої паузи у відносинах між Україною та нашими східноєвропейськими партнерами стала затяжна політична криза [3, с. 646].

У перші місяці 2010 р. тривали зміни найвищого державного й політичного керівництва в Україні. У результаті чергових виборів президентом України став В. Янукович.

Трагедія під Смоленськом і загибель Л. Качинського призвели до дострокових виборів глави польської держави [9, с. 2]. Саме ці історичні реалії України і Польщі наштовхують говорити про настання з середини 2010 р. нового етапу в українсько-польських відносинах.

Таким чином, слід відзначити динамічний, поступальний характер розвитку українсько-польських відносин, що обумовлюється збігом національних інтересів країн-сусідів, їх глибинними історичними та культурними зв'язками.

Аналіз українсько-польських відносин новітньої доби дає підстави умовно поділити їх на три періоди: 1991–1993 рр. – встановлення контактів, “відкриття” України для широкого загалу польської політичної еліти, підписання перших двох сторонніх документів, обопільне вивчення потенційних можливостей для співробітництва; 1993–1999 рр. – розвиток договірно-правової бази, виведення двох сторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства; 1999–2010 рр. – зі вступом Польщі до НАТО та набуття членства в Європейському Союзі, офіційна Варшава є одним із найважливіших партнерів України на міжнародній арені. Республіка Польща проявила себе як активний та послідовний партнер України у питаннях реалізації нашої державою євроінтеграційних устремлень, зокрема практичного виміру співробітництва України з ЄС.

Список використаних джерел

1. Антонюк С. Стратегічне партнерство України і Польщі: сучасний стан, пріоритети розвитку і перспективи / С. Антонюк, О. Антонюк // Університет. – 2006. – № 1. – С. 11–19.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський. – Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
3. Брусилівська О. І. Зовнішня політика України після 2004 року: східноєвропейський вимір / О. І. Брусилівська // Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки. – Т. 14. – Випуск 13. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 641–647.
4. Договір між Республікою Польщею та Україною про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Політика і час. – 1992. – № 7–8. – С. 12–17.
5. Драус Я. Дослідження польсько-українських стосунків у 1991–2008 роках: нарис проблематики / Ян Драус // Чорноморський літопис. Науковий журнал. – 2010. – Випуск 1. – С. 32–41.
6. Драус Я. Процес становлення та розвитку польсько-українських відносин у 1991–2009 роках: політичний дискурс / Ян Драус // Економічний часопис XXI. – 2009. – № 11–12. – С. 38–44.
7. Задорожня А. Особливості українсько-польських відносин у 90-х роках XX – початку XXI ст. / А. Г. Задорожня. – Режим доступу: <http://dSPACE.onu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>.
8. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991 – 2003) / [Відп. ред. С. В. Віднянський]. – К.: Генеза, 2004. – 616 с.
9. Киридон А. Україна – Польща: сучасний стан та перспективи узгодження зовнішньополітичних орієнтирів / Алла Киридон – Режим доступу: <http://klio-mukolaiv.at.ua/prochutatu/Ug12132-Str3-9-40-.pdf>.
10. Климець Н. Співпраця України та Польщі: два роки після розширення ЄС / Наталя Климець – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/1274.html>.
11. Сивець М. Украина и Польша: подытоживая достигнутое / Марек Сивец // Зеркало недели. – 22 августа (№ 32) 2001.
12. Трофимович

В. Політичні відносини України і Республіки Польща. 1991 – 2010 рр. / Володимир Трофимович – Режим доступу: <http://eprints.oa.edu.ua/879/1/11.pdf>. 13. Чекаленко Л. Україна і Польща у вимірах стратегічного партнерства / Людмила Чекаленко. – Режим доступу: <http://ivinas.gov.ua/sites/default/files.pdf>. 14. Чекаленко Л. Україна і Республіка Польща: від історичних стереотипів до стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2010. – № 3–4. – С. 26 – 31. 15. Bazhenova H. Czego oczekuje Ukraina od prezydencji Polski w Unii Europejskiej / Hanna Bazhenova – Режим доступу: http://www.mlodszaeuropa.pl/index.php?mact=News,cntnt01_detail,0&cntnt01articleid=134&cntnt01returnid=58. 16. Materniak D. Polska i Ukraina: od rewolucji do realizmu / Dariusz Materniak. – Режим доступу: <http://www.psz.pl/tekst-34700/Polska-i-Ukraina-od-rewolucji-do-realizmu>.

Ирина Ильчук

УКРАИНА-ПОЛЬША: ОТНОШЕНИЯ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ СФЕРЕ (1991–2010 ГГ.)

В статье автор рассматривает некоторые политические аспекты процесса становления украинско-польских отношений в период 1991–2010 гг. в контексте европейской интеграции Украины.

Ключевые слова: Украина, Польша, политические отношения, сотрудничество, евроинтеграция.

Iryna Ilchuk

UKRAINE-POLAND: POLITICAL RELATIONS (1991–2010)

In this article the author examines the political aspects of the process of formation of the Ukrainian-Polish relations during the 1991–2010 biennium, in the context of European integration of Ukraine.

Key words: Ukraine, Poland, relationships, cooperation, European integration.

УДК 94 (476) "XX/XXI"

Оксана Валіон

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЛОРУСІ (ПОЧАТОК 90-Х РР. XX СТ. – 2010 Р.)

У статті проаналізовано соціально-економічну складову розвитку Республіки Білорусь від початку 90-х рр. XX ст. до 2010 р., окреслено основні блоки, що становлять засади білоруської економічної моделі.

Ключові слова: Республіка Білорусь, соціально-економічний розвиток, білоруська економічна модель, промисловість, сільське господарство.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються на сучасному етапі, диктують потребу реалізації механізму стійкого і ефективного соціально-економічного розвитку національних держав, від внутрішніх можливостей і потенціалу яких залежить місце країн у глобальному розподілі праці, рівень інтеграційних зв'язків. У цьому контексті важливе теоретичне й практичне значення має досвід створення специфічної соціально-економічної моделі Республіки Білорусь, її трансформації відповідно до нових міжнародних умов кінця XX – початку XXI ст.

Звернення до цієї наукової проблеми, по-перше, дасть змогу простежити витоки соціально-економічної системи Білорусі, з'ясувати її складові елементи, сильні й слабкі сторони, можливості вдосконалення й адаптації до економічних викликів сьогодення. По-друге, нагромаджений теоретичний потенціал соціально-економічного розвитку Білорусі забезпечить необхідний вектор перетворень на перспективу, сприятиме визначенню місця держави у глобальній світовій економіці.

Досліджуючи соціально-економічну складову Республіки Білорусь ми поставили за мету проаналізувати її тенденції й динаміку впродовж 90-х рр. XX ст. до 2010 р., окреслити основні блоки, що становлять засади білоруської економічної моделі, з'ясувати проблеми й перспективи розвитку національної економіки та соціальної сфери держави у контексті глобалізаційних тенденцій.

Історіографічної базою досліджуваної теми слугували праці переважно білоруських та російських науковців. Соціальні відносини й економічний розвиток сучасної Білорусі знайшли відображення у книзі "Беларусь: Народ. Государство. Время" [1], видана спеціалістами Національної академії наук Білорусі та Інституту історії, за редакцією О. Ковалені у 2009 р. У колективній монографії М. Мясніковича, Н. Антонової і Н. Хорошко "Государственное регулирование социальной сферы" [2] охарактеризовано соціальну політику Республіки Білорусь, тенденції і проблеми її розвитку на сучасному етапі, висвітлено систему державного регулювання